

- kommunfullmäktige
- kommunstyrelsen
- övriga nämnder
- förvaltning

Riktlinjer för kommundels- och stadsdelsutveckling

Fastställt av STBN 2018 08 23

Förslag till...

Riktlinjer för kommundel- och stadsdelsutveckling

Innehållsförteckning

Riktlinjer för Kommundel- och Stadsdelsutveckling 2

Bakgrund 2

Samhällsstrategisk fråga och politisk intention

Globala och nationella åtaganden 2

Kommunens viljeinriktning 3

Sveriges folkhälsomål

Sveriges friluftsmål

Agenda 2030

Landsbygderna

Syfte 4

Delaktighet och ansvarstagande

Identitet och framtidstro

Trivsammare kommundelar och stadsdelar

Information, marknadsföring och attraktionskraft

Etablerad lokal utvecklingsgrupp är målet och kärnan 5

Geografiska områden 6

Kommundelar

Stadsdelar

Metod 7

Underifrånperspektiv

Samverkansparter

Koordination förstad

Länsstyrelsen

Helikopterperspektiv

Investeringsprojekt

Årsplaner

Ekonomi 9

Framgångsfaktorer 9

Riktlinjer för Kommundel- och Stadsdelsutveckling

Riktlinjerna uttrycker det förhållningssätt som Stadsbyggnadsnämndens anser vara utgångspunkt för verksamheten Kommundel- och Stadsdelsutveckling. Underlaget bygger på flera års erfarenhet av verksamheten inom nämndens ansvarsområde. Den politiska viljan uttrycks i Kommunprogrammet som antas i början av varje mandatperiod.

- Underifrånperspektivet skall råda
- Delaktighet och ansvarstagande för alla berörda
- Samverkan och samarbete är en förutsättning
- Investeringar ska ske i den gemensamma fysiska miljön
- Övergripande mål och syfte ska följas
- Planering och uppföljning sker på årsbasis
- Utveckling av medborgardialog
- Ökad bredd på representanter i utvecklingsgrupperna

Bakgrund

På 1990-talet startade en omfattande planering och förbättring, stadsutveckling, av Jönköping. En naturlig fortsättning av det blev att även utveckla staden Huskvarna och kommunens ytterområden/samhällen som före kommunsammanslagningen 1971 hade varit egna kommuner. Det som blev Jönköpings kommun 1971 var tre städer, en köping, sju landskommuner och en församling. Under namnet Centrumutveckling startades projekt i Bankeryd och Gränna 1999. När de kommundelar med centrum kommit in i verksamheten tillkom även kommundelar utan ett fysiskt centrum med handel etc. Av den anledningen ändrades namnet Centrumutveckling till Kommundelsutveckling. När sedan några stadsdelar även ingick i verksamheten så benämndes det Stadsdelsutveckling.

Samhällsstrategisk fråga och politisk intention

Kommundel- och stadsdelsutveckling bedrivs parallellt med utvecklingen av Jönköpings och Huskvarnas centrala delar och syftar till att skapa vitala och tilltalande miljöer runt om i kommunen i samverkan med de som bor och verkar där. Lokalt engagemang och lokalt ansvarstagande är väsentligt i sammanhanget. Stadsbyggnadsnämnden har ansvaret för verksamheten.

Globala och nationella åtaganden

Kommundel- och stadsdelsutveckling är en av flera verksamheter inom Jönköpings kommun som arbetar för att förverkliga Sveriges och kommunens visioner om en hållbar utveckling på alla nivåer. Ekonomisk, social och miljömässig utveckling är viktigt för en hållbar framtid. Grundläggande värderingar i verksamheten är samstämmiga med konventionerna om Mänskliga rättigheter och barnkonventionen.

De nationella program som tangerar verksamheten är Sveriges friluftspolitiska mål, Sveriges folkhälsomål och Agenda 2030. Det är av fundamental vikt att tillämpa grundläggande perspektiv utifrån ovan nämnda mål om kommuninvånarnas bästa, jämlikhet och allas lika värde.

Kommunens viljeinriktning

Jönköpings kommuns fullmäktige har antagit ett flertal program om vilken riktning kommunal verksamhet ska ta. Verksamheten Kommun- och stadsdelsdelsutveckling tangerar flera av dem och genom samverkan har flera områden kunnat utvecklas. Fysisk miljö, social gemenskap, folkhälsa, medborgardialog, dialog med civilsamhället, friluftsliv, föreningsliv och landsbygdsutveckling är områden med antagna program vilka verksamheten berörs av.

I kommunens aktuella verksamhetsplan, VIP, beskrivs bland flera mål, inriktningsmål för *Medborgare*:

"Alla människor ska kunna uppleva trygghet, omsorg, delaktighet och gemenskap. Kommunen har en avgörande roll för att skapa goda förutsättningar för detta. Mångfald och respekt för människors behov ska vara vägledande i kommunal verksamhet. Möjligheten att påverka sin egen och sina näras livssituation är viktig".

Sveriges folkhälsomål

De övergripande elva nationella målen för den svenska folkhälsopolitiken är "att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen" (prop. 2002/03:35).

Av folkhälsomålen är det tre som direkt berör verksamheten Kommun- och stadsdelsdelsutveckling.

- Delaktighet och inflytande i samhället
- Barns och ungas uppväxtvillkor
- Fysisk aktivitet

Sveriges friluftsmål

Målet för den nationella friluftslivspolitiken är att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en viktig grund. Friluftslivet är brett och spänner över flera politikområden; naturvård, regional tillväxt, jordbruk, skog, landsbygdsutveckling, folkhälsa, utbildnings- och forskningspolitik är några exempel. De nationella målområdena är tio och kommunens plan för friluftsliv (2018) lyfter fram följande:

- Tillgänglig natur för alla
- Starkt engagemang och samverkan
- Allemansrätten
- Attraktiv tätortsnära natur
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- Friluftsliv för god folkhälsa

Agenda 2030

Det är 17 mål i Agenda 2030, de fyra som närmast tangerar verksamheten Kommun- och stadsdelsdelsutveckling är:

- Hälsa och välbefinnande

- Hållbara städer och samhällen
- Ekosystem och biologisk mångfald
- Fredliga och inkluderande samhällen

I Jönköpings kommun hanteras Agenda 2030 i programmet för "Hållbar utveckling – miljö, Framtidens Jönköping 2018-2025".

Program för Jönköping kommuns landsbygder

Landsbygderna i Jönköpings kommun har stora variationer mellan västra, östra och södra delen. Gemensamt är att tätorterna utgör nav för utbud av service, företagande och föreningsliv. Det är i landsbygdens tätorter som verksamheten Kommun- och stadsdelsdelsutveckling verkar så det är en naturlig koppling till landsbygdsprogrammet.

Syfte

Syftet med verksamheten Kommun- och stadsdelsdelsutveckling är att:

- Öka delaktighet och ansvarstagande för de som bor och verkar i kommundelar och staddelar
- Stärka kommundelen/stadsdelens identitet och framtidstro
- Skapa trivsammare fysiska miljöer
- Samordna och utöka information, marknadsföring och attraktionskraft

Delaktighet och ansvarstagande

Hela verksamheten bygger på ett underifrånperspektiv. Alla föreningar, organisationer och institutioner inom det geografiska området erbjuds att delta med en eller flera representanter i en utvecklingsgrupp. Ytterligare input inskaffas från olika forum och undersökningar. Det är i utvecklingsgruppen som förslag till åtgärder tas fram. Vissa åtgärder kan följas av ett lokalt ansvar vad gäller fortsatt drift.

Delaktighet och inflytande är plattformen för verksamheten. I olika sammanhang har nedanstående modell "Delaktighetstrappan" tillämpats för att förklara grader av inflytande, bland annat används den av SKL (Sveriges kommuner och landsting). Inom verksamheten tillämpas alla stegen mer eller mindre.

Delaktighetstrappan

I kommunens aktuella verksamhetsplan (VIP) beskrivs bland annat inriktningsmål för Attraktiv kommun: *”Kommunen ensam kan aldrig åstadkomma allt. För att nå resultat krävs ett gott samarbete också med näringslivet och det civila samhället. När vi ser möjligheter och tar vara på människors skaparkraft och vilja att vara med i utvecklingen når vi framgång. Kommunen ska uppmuntra idérikedom, söka möjligheter och undanröja hinder. Gemensamt bygger vi framtiden.”*

Identitet och framtidstro

Det skapas trevliga mötesplatser för fysisk aktivitet och social gemenskap. En utemiljö som skapar trygghet och något att vara stolt över, med barn- och unga som främsta målgrupp. Åtgärder i den fysiska miljön ska skapa naturliga bryggor mellan olika åldrar och intressen.

Välkomstportaler för att visa besökare och boende att ”nu är du framme”!

Trivsammare miljöer

Tillsammans skapa bra och trevliga fysiska miljöer för aktiviteter och möten. De kommundelar och stadsdelar som har ett centrum kan verksamheten bidra till att bygga ett trivsamt centrum tillsammans med lokala näringsidkare, näringslivsföreningar och fastighetsbolag.

Information, marknadsföring och attraktionskraft

Information, marknadsföring och attraktionskraft är komplexa områden att arbeta med men verksamheten bidrar genom att bygga anläggningar och etablera verksamheter som är tilltalande både för boende och verksamma i området samt besökare. Vandringsleder med information om lokal natur och kultur samt mötesplatser utomhus är exempel på det. De flesta områden har också någon form av digital/social anslagstavla.

Etablerad lokal utvecklingsgrupp är målet och kärnan

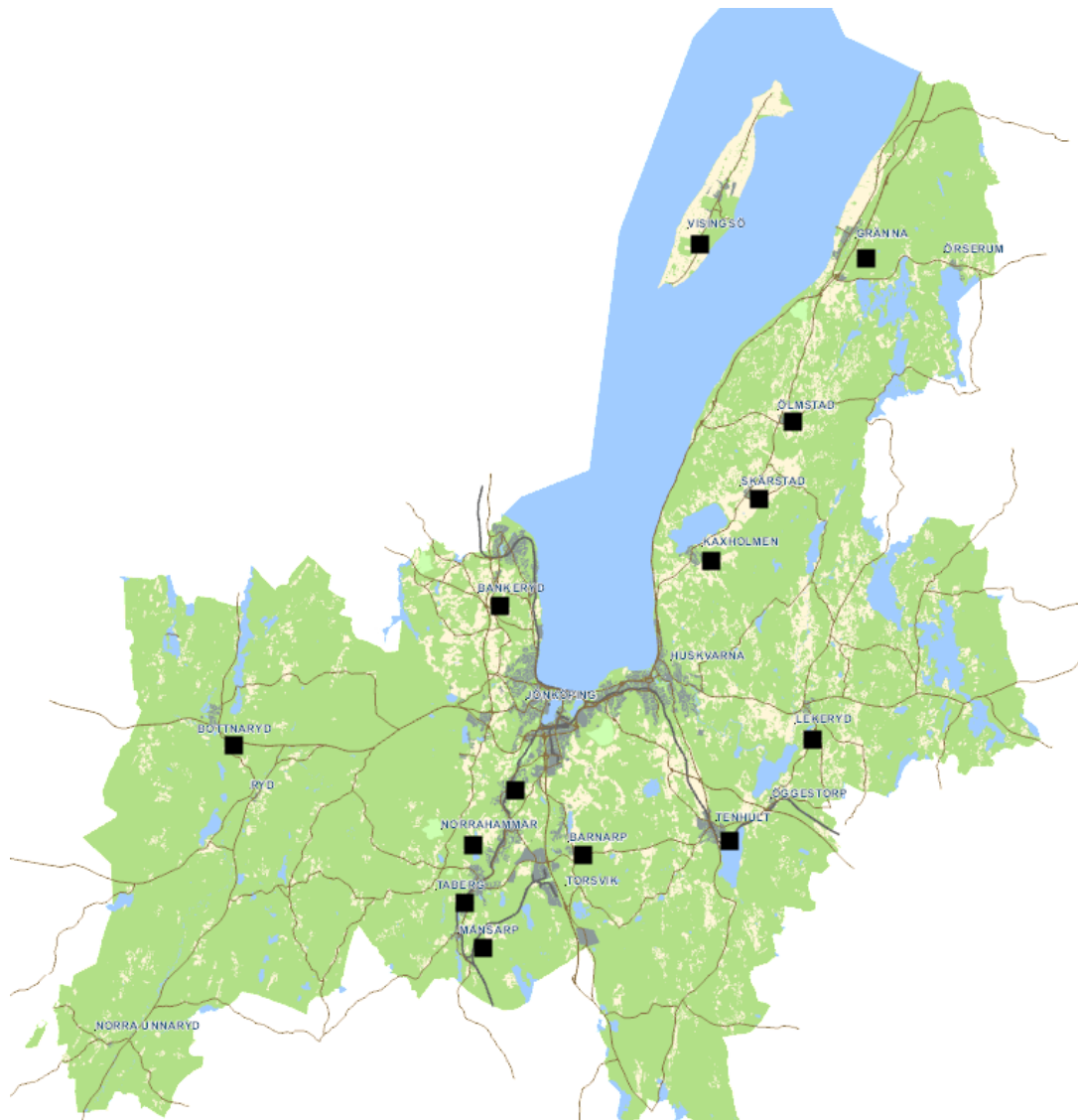
Utvecklingsgrupperna i kommun- och stadsdelarna är kärnan i verksamheten. Grupperna är sammansatta av representanter från lokala föreningar, organisationer och institutioner. De erbjuds att delta med en eller flera representanter och gör det helt ideellt. De är en del av civilsamhället, den ideella sektorn. Den lokala utvecklingsgruppen betyder mycket för den socialt och miljömässigt hållbara utvecklingen och kommunledningen har ytterligare en grupp att kommunicera lokala frågor med. Sammansättningen i gruppen beror på lokala förutsättningar och intresse. Representanternas roll är att vara en länk mellan sin organisation och utvecklingsgruppen. Tankar och idéer kommuniceras och den goda kommunikationen i området ger den lokala utvecklingsgruppen hög status. Jönköpings kommun är ansvarig för verksamheten och därmed utvecklingsgrupperna. En utvecklingsgrupp är ingen formell förening eller juridisk person.

Geografiska områden

Kommundelar- och stadsdelar har efterhand kommit med i verksamheten. Det är kommunfullmäktige som har beslutat vilka områden som ska ingå i verksamheten. Numera är det stadsbyggnadsnämnden som har det ansvaret. Geografisk avgränsning, folkmängd och andra parameterar följer kommunens statistikområden på "tre-siffer-nivå".

Kommundel

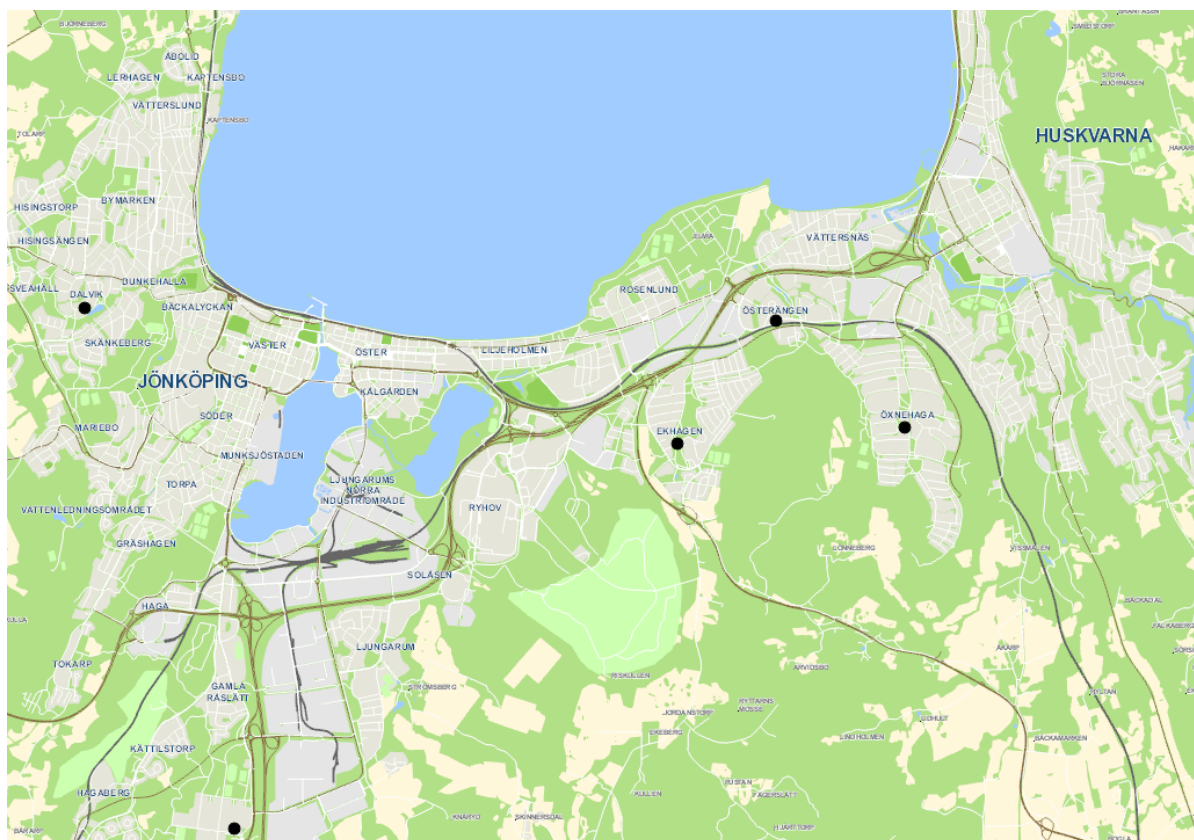
Kommundelarna är, i stort sett, de samhällen som före kommunsammanslagningen 1971 var egna kommuner. Tätorterna inklusive tillhörande landsbygd utgör följande kommundelar: Bankeryd, Bottnaryd, Hovslätt, Norrahammar, Taberg, Månsarp, Barnarp, Tenhult, Lekeryd, Kaxholmen, Skärstad, Ölmstad, Gränna och Visingsö. Närmare 35% av kommunens befolkning bor i kommundelarna.

Stadsdel

Jönköpings och Huskvarnas stadsdelar är av skiftande karaktär. De äldre stadsdelarna implementeras i stadsutveckling, de mer urbana stadsdelarna med ett centrum för handel ligger mer perifert. Exempel på stadsdelar med egna centrum är: Dalvik, Råslätt, Ekhagen, Österängen och Öxnehaga.

Metod

Underifrånsperspektiv

Det finns en väl utarbetad metod för att arbeta med kommundelsutveckling. Bildande av utvecklingsgrupper och framtagande av handlingsplaner bygger helt på underifrånsperspektivet men tas fram i samråd med berörda tjänstemän och förvaltningar.

Samverkansparter

Inom kommunen samverkar verksamheten inom den egna förvaltningen, Kultur- och fritidsförvaltningen, Stadskontoret och Tekniska kontoret. Destination Jönköping, Jönköpings energi och Vätterhem är kommunala bolag som också tangerar flera av de projekt som verksamheten arbetar med.

Inom Stadsbyggnadskontoret är det samtliga avdelningar; Utvecklings- och trafikavdelningen, Kartavdelningen, Lantmäteriavdelningen, Översiktlig planering, Planavdelningen och Bygglovavdelningen. På Tekniska kontoret är det främst Gata/parkavdelningen samt verksamheterna friluftsliv, bibliotek, fritidsanläggningar och civilsamhälle på Kultur- och Fritidsförvaltningen. Utöver dessa parter kan tex. Socialtjänst, Räddningstjänst och Polis bli berörda.

Koordination förstad

Koordination förstad är en intern arbetsgrupp för utveckling av verksamheten där förslag till projekt kan värderas och prioriteras. I gruppen är det tjänstemän som representerar fritidsanläggningar, bibliotek, skola, gata, park, översiktlig planering och landsbygd. Denna interna samverkansgrupp kan variera över tid.

Länsstyrelsen

Inom Länsstyrelsens uppdrag finns det också flera verksamheter som tangerar Kommun- och stadsdelsutveckling. I huvudsak inom natur och kultur.

Helikopterperspektiv

Projektledarna för kommundel- och stadsdelsutveckling deltar i förvaltningsövergripande arbetsgrupper för att utveckla och komplettera verksamheten. Kommunens Friluftsråd, Referensgruppen för samverkan mellan kommun och ideella sektorn, planärenden som berör kommundelar och stadsdelar, med flera. Även nära samarbete med de som arbetar med destinationsutveckling och landsbygdsutveckling.

Investeringsprojekt

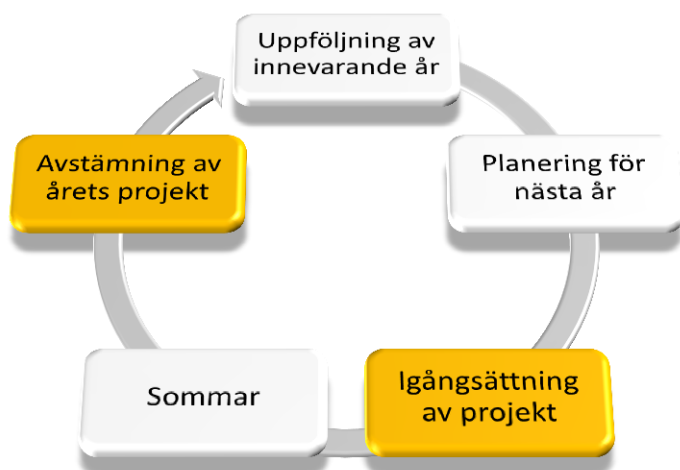
Om ett område ska bli föremål för större investeringsprojekt så är det Stadsbyggnadsnämnden som tar beslut om det. Tidigare var det Kommunfullmäktige. Därefter blir det projektledarnas roll att mobilisera alla organisationer i området att engagera sig i en utvecklingsgrupp. Det blir sedan utvecklingsgruppens uppgift att tillsammans med projektledare från Stadsbyggnadskontoret ta fram en handlingsplan. Så många som möjligt som bor och verkar på orten ska få komma till tals. Enkäter genomförs till ett urval av de boende, förslagslådor sätts upp och barn och ungdomar engageras på olika sätt genom skolan. Föreningar, organisationer och institutioner kommer till tals genom sina representanter i utvecklingsgruppen. Resultatet av de olika dialogerna samt vad antagna planer och statistik visar, utgör underlag till en handlingsplan. När det finns ett färdigt förslag till handlingsplan bjuds alla i samhället in till ett öppet möte för att få ta del av förslag och ha möjlighet att föra fram synpunkter. Handlingsplanen ska därefter godkännas av Stadsbyggnadsnämnden. Detta är en metod och ett tillvägagångssätt som har fungerat mycket väl.

Under processen med att ta fram handlingsplanen byggs en förståelse för hela miljön upp och kopplingen mellan den sociala och fysiska miljön tydliggörs. Varje ort är unik, präglad av lokala förhållanden, historia, förutsättningar och tillfälligheter.

Genomförandet av de större investeringarna i handlingsplanen sker under en tvåårsperiod och finansieras genom anslag från kommunfullmäktige till verksamheten via Stadsbyggnadsnämnden. Investeringarna görs på kommunal mark såsom parker, gatumiljöer, skolgårdar, badplatser och idrottsanläggningar. Investeringen förs sedan över till den förvaltning som berörs.

Årsplaner

Verksamheten planeras, genomförs och följs upp årligen. Nya idéer och önskemål framförs och planeras på hösten och genomförs kommande år. Möten med avstämning sker kontinuerligt mellan utvecklingsgrupp och stadsbyggnadskontorets projektledare. Beroende av vad det är för typ av projekt budgeteras det medel för både investeringar och driftsmedel.

Ekonomi

I den kommunala budgeten avsätts årligen en summa pengar till investering och drift för verksamheten. Förslag om fördelning av budgeten kommer från utvecklingsgrupperna och beslutas av Stadsbyggnadsnämnden. Dessa pengar kan växlas upp genom att motprestation av ideella krafter i området eller genom samfinansiering med annan kommunal förvaltning, länsstyrelse, bostadsbolag eller tex Boverket. Resursernas storlek till respektive område beror på engagemang och behov, fördelningen beslutas av Stadsbyggnadsnämnden.

Investeringar görs företrädesvis på kommunala fastigheter. Men det kan också vara på en förenings fastighet, förutsatt att det är öppet för alla och att föreningen förvaltar anläggningen genom avtal med kommunen.

I vissa fall får en förening statligt stöd via tex Boverket, ESF eller Riksidrottsförbundet. De kräver ofta offentlig medfinansiering och här kan det täckas upp med medel från budgeten till verksamheten.

Framgångsfaktorer

Av erfarenheter i verksamheten är det ett antal punkter som kan framstå som dess framgångsfaktorer.

- Tydlig politisk vilja
- Budget
- Engagemang bland många
- Underifrånperspektiv
- Samverkan, dialog och förankring
- Projektledare som håller samman och driver på
- Respektfulla möten
- Lokala förutsättningar och behov får styra
- Kontinuitet i möten och dialog